

Beretning for Gjern Natur 2022

2022 startede med flere af de efterhånden populære chokoladevandring. Først var vi i samarbejde med Golfrestauranten omkring Skannerup og næste gang i Lille Amerika. Her havde lørdagsdeltagerne også lejlighed til at opleve et mountainbike-løb, som man passerede undervejs på turen. Så blev det til en meget forblæst tur omkring Skorup og Fårvang i samarbejde med Skovhuset, Fårvang. Nogle steder måtte man på en lille omvej for at passere væltede træer. Omkring 500, store som små, deltog i vandringerne.

Årets generalforsamling blev afholdt i vinterferien, og efterfølgende holdt Thomas Boesdal foredrag om ulve.

Thomas er en af de i alt 6 uddannede ulvespottere i landet og dermed en af dem, der bliver tilkaldt, når der f. eks. findes ulvespor. Thomas fortalte engageret om ulvens adfærd, om ulvens forekomst i landet sammenlignet med landene omkring os, om ulveangreb på får og om, hvordan han som jæger ser på ulvens forekomst i Danmark.

Så havde vi 3 livestreaminger, hvor professor i klimafysik Jens Hesselbjerg Christensen fortalte om klimaforandringer. Jens Hesselbjerg Christensen er med til at skrive FN's klimapanelers rapporter, der ligger til grund for COP-møderne, så han er en stor kapacitet på området.

Næste livestreaming handlede om ekstrem fordøjelse, hvor professor i zoofysiologi Tobias Wang holdt et meget levende og interessant foredrag om slangers fordøjelse og hvordan denne viden, måske i fremtiden kan bruges i behandling af mennesker.

Mange slanger spiser sjældent og er inaktive i lange perioder. Når mennesker er inaktive, mister vi meget hurtigt muskelmasse og de organer, vi ikke bruger, skrumper. Det samme sker ikke for slanger, så det kan være interessant at vide, hvorfor slanger kan opbygge muskler uden "træning".

Sidste livestreamingen handlede om flagermus og professor i sansefysiologi Peter Teglbjerg Madsen fortalte om nogle af de mange ting, som man har opdaget ved at sætte små computere på flagermus.

Så blev det i april igen muligt at afholde den årlige affaldsindsamlingsdag på normal vis og der blev samlet ind i hele området. Flittige folk - børn og voksne - gav et nap med for at rydde naturen for uønskede effekter.

For første gang deltog også Svostrup. Mange steder sker indsamlingen i samarbejde med Lokalråd, Borgerforeninger eller andre lokale grupper. Resenbro tog årets præmie for det mest mærkelige fund, et par boxershorts efterladt i grøfttekanten. I Sorring/Toustrup var der rekordstor deltagelse og her blev bl. a. fundet halvdelen af et elskab, det ældste stykke skrald var en pose med gulerødder fra 1999 - gulerødderne var dog forlængst forsvundet. Andre steder blev der fundet et hjul, en gummimåtte, en stol, en hjulkapsel, en pil og et fuglekranium som lå i en plastpose.

Børnehaven Naturligvis Troldbjerg deltog også, og de 44 børn samlede ind på veje og stier omkring børnehaven og fik indsamlet 9 små poser med affald. Efterfølgende hjalp de med at læsse affaldet, så det kunne bortskaffes. Belønningen var flødebolle, som blev nydt efter læsning af affaldet.

I Gjern var der også mulighed for at følge Morten Bay på magnetfiskeri, hvor man rensede dele af Gjern Å og Dallerup Bæk. Det blev bl. a. til en del meget tunge jernplader, der blev fisket op af vandet.

Efterfølgende skaffede Silkeborg kommune os af med alt affaldet. Tak for det.

Mange tak til alle indsamlere for indsatsen - vi kan se, det nytter i naturen, og mange tak til alle sponsorer for kaffe, rundstykker, forfriskninger mv.

I maj blev det til to besøg i skolebigården i Hammel. Poul Fjeldsted og hjælpere gav os en grundig indføring i biernes liv og arbejde og produktion af honning. Iført bidragter var det muligt at komme meget tæt på bierne og studere biernes flittige liv i bistadet.

Tirsdag 26. april 2022 tog vi til Grauballemandens fundsted. På denne dato for 70 år siden blev Grauballemanden fundet i Nebel Mose.

Museumsdirektør Ole Nielsen fra Museum Silkeborg ledte 94 interesserede tilhørere på Gjern Naturs mærkede sti til Nebel Mose. Med flere stop undervejs hørte vi om udgravninger i området med fund af stolpehuller. I ældre og yngre jernalder var der flere huse her. Ole Nielsen snakkede engageret og levende om fund af moselig og om konservering og undersøgelser af dem. Både Tollundmandens og Grauballemandens sidste måltider, alder og helsetilstand blev omtalt og betragtninger om hvorfor de blev lagt i moserne.

Både i jernalderen og indtil for 60 – 70 år siden blev der gravet tørv i Nebel Mose.

Grauballemanden blev lagt ned i et hul i mosen, og genfundet under tørvegravning i 1952. Da var vandet pumpet ud.

På selve fundstedet hørte vi øjenvidneberetninger fra dagene efter fundet. Tre personer, som den gang var børn, fortalte om det de havde set. Det havde gjort et stort indtryk på dem.

Næsten på 10-årsdagen for indvielse af Troldbjerstien holdt vi afsløring af den store troldefigur, vi havde fået fremstillet i anledning af foreningens 10 års jubilæum.

Omkring 135 deltagere mødt op for at være med til indvielsen af Gjern Naturs trolde et hemmeligt sted i skoven. Deltagerne gik fra Gjern en tur ud gennem Gjern Å-dal, gennem skoven og kom så til stedet, hvor trolden var blevet sat op. Her klippede Ejvind den røde snor og afslørede trolden. Kaj Jørgensen fra KFUM-spejderne Silkeborg hjalp med navngivningen af trolden, der kom til at hedde Rumle.

Trolden er blevet til på baggrund af en donation af et stykke af en stor træstamme fra Ejvind Svejstrup, Gjern og den er lavet af Erik Øster Særkjær, Svenstrup.

Trolden markerer Gjern Naturs 10-års jubilæum, som var 31.5 2021 og markerer desuden 10-året for etableringen af Troldbjerstien Kildedalen, hvor trolden har fundet sin placering.

Historien om Rumle kan findes på Gjern Naturs hjemmeside.

20. juni blev der i samarbejde med Sankt Hans-udvalget i Gjern afholdt Walk, talk, eat, hvor man efter spisning i Gjern Kultur- og Idrætscenter i fint sommervejr kunne nyde to spejlblanke søer, Falkenkær og Knud sø. Vi hilste også på trolden Rumle, inden vi vendte tilbage til Gjern Kultur- og Idrætscenter. Her sluttede vi af med kaffe og kringler.

Gjern Natur deltog i både familiedag i Gjern, i Sorring samt i Fårvang, hvor der alle steder var mulighed for at få en snak omkring natur, stier og aktiviteter. Desuden var vi at finde ved den årlige byfest i Voel og ved indvielsen af landbrugsmuseet. De fleste steder har vi afholdt en lille naturquiz for børn, naturligvis med en lille præmie til den heldige vinder.

Den årlige sejltur på Tange sø fandt sted i august, hvor man sejlede ud fra Ans Søbred i et fantastisk vejr, solen skinnede og søen var spejlblank.

I år var der en tømmerflåde blandt bådene. 4 friske folk tog med den ud på søen.

Vi sejlede til lagunen, hvor der var kommet nye bådebroer, videre til Tangeværket og til Tange By. Undervejs hørte vi historier om søen og oplevelser på den.

Efterhånden vendte alle tilbage til søbredden efter endnu en skøn aften på Tange Sø. Tømmerflåden måtte vi vente lidt på, den kunne ikke sejle så hurtigt.

Sorring Lokalråd havde taget kontakt for også at få udbredt projektet ”adopter en skraldespand” til

Sorring. Vi skaffede skraldespande, som velvillige folk donerede til os, og der blev opsat 7 skraldespande i og ved Sorring. Spandene har fået navn efter fremtrædende personer i byen.

Finn på Jordbærvej
Jørgen ved Børnehaven
Ib på Bredsig
Bjarke på Industien
Karl på Sanddalen
Gitte på Syvhøje
Ivan ved Vandhullet

Både i september og i oktober blev der afholdt arbejdsdage i Egedalsmosen. Vi har et samarbejde med lodsejerne, der giver os adgang til mosen. Til gengæld forsøger vi at holde mosen fri for uønsket vækst som pil, fyr, birk og især tørst. Sidstnævnte er en plante, som man i middelalderen brugte til produktionen af krudt og som afføringsmiddel.

Det nytter at få ryddet, så mosen ikke gror til og det giver bedre vækstbetingelser for de ønskede planter som tuekæruld, der har bredt sig en del gennem de senere år, ligesom soldug har gjort det. Også rosmarinlyng er blevet mere udbredt og tranebær findes nu en del steder.

Mange tak til alle, der gav en hånd - og en saks – med.

Tidligere på året havde bestyrelsen et møde med en biolog og en skov- og landskabsingeniør fra Silkeborg Kommune omkring naturpleje af mosen og fastlæggelse og afgrænsning af de forskellige naturtyper i mosen.

Små og store mødte op med kurve og svampeknive i Kommuneplantagen til svampetur med Peter Lange i september. Efter en kort introduktion gik vi ud i området og kiggede efter svampe. Der kom mange forskellige svampe i kurvene, hvide, gule, røde, brune og lilla. Vi samlede omkring Peters bord med svampe til en gennemgang af de forskellige typer svampe. Alle svampene i kurvene blev tjekket, så der ikke var nogle, som kom hjem med giftige svampe.

Med start fra Gjern kørte en busfuld naturinteresserede deltagere 1. oktober rundt i Gjern Naturs område for at få inspiration til nye oplevelser i naturen. Margaret var guide på turen og man kom bl. a. til en flot udsigt over Nørbækdalen fra Tvillumvej, til skovsøen i Fårvang og via Bolsengvej og Domdalsvej mod det flade istidsplateau ved Ellerup. Herefter over Ellerup Bæk og Dalby Bæk mod smeltevandslandskabet ved Holmstol og op til vandskellet ved Store Lyngdal. Her findes i skoven en blotning af et landskab skabt for mere end 5 mio år siden - måske hele 23 mio år tilbage i tiden. Via Sorring med sine leraflejringer gik turen til Dybdalsstien, hvor deltagerne fik lejlighed til at trave en tur på stien op til Høngevej, videre mod Overholt Plantage og til området ved kildedalen Troldbjerget. Her nød man sin udleverede frokost, inden der var mulighed for at se selve kildedalen samt trolden Rumle. Et besøg ved Sminge sø og Gudenåen ved Tvillum kirke blev det også til, inden man igen var tilbage i Gjern.

I uge 41 afholdt Gjern Skole temadage med bl. a. fokus på naturen og i den forbindelse var skolens elever i 4 omgange på besøg ved Naturcenter Troldbjerget. Her tilbragte de nogle timer med at høre om det istidslandskab, Gjern-området er en del af. Eleverne fik lov at lege med deres egen "isbræ" (af sirup) og se, hvorledes bræen kunne flytte materiale foran sig og flytte sten rundt fra landsdele til landsdele. Til sidst var flere af eleverne godt smurt ind i sirup! Et forsøg med vand og forskellige jordtyper viste eleverne, hvorledes vand har en evne til at sortere materiale og bære de lette materialer længere væk end de tungere materialer.

Efterfølgende skulle eleverne så se på landskabet i praksis og sammen med Margaret gik de ned i kildedalen og rundt i området Troldbjerget for at iagttage de resultater, som de tidligere var nået frem til med deres små forsøg.

I efteråret blev der igen afholdt livestreaminger, først om Jorden og Livet, hvor geolog Minik

Rosing, professor ved Københavns Universitet, fortalte rigtig interessant om, hvordan jorden og livet har spejlet og påvirket hinanden gennem tiden.

Vores urolige klode var emnet for næste livestreaming, og her fortalte Bo Holm Jørgensen, som er geofysiker ved Aarhus Universitet, om emnet. Der er mange processer, vi mennesker kan styre, men jordskælv og tsunamier har vi ikke magt over. Vi kan observere disse processer og forsøge at advare, inden de opstår.

I begyndelsen af november havde vi 2 besøg på Horn Cider

Begge gange fortalte Kristoffer Vangsø om sin passion for at fremstille cider og om, hvorledes processen havde udviklet sig fra den spæde start hjemme i forældrenes lade. Fra at lave en most, der - ifølge familiens udsagn - virkelig ikke smagte særlig godt til nu at producere mange forskellige slags cider, der afsættes til finere restauranter over hele landet. Kristoffer demonstrerede hele fremstillingsprocessen fra most til cider og desertvin og efterfølgende fik deltagerne lejlighed til at smage nogle af de forskellige typer. Inde i varmen blev der også serveret en tapasanretning til smagningen.

Af kommende arrangementer har vi følgende på programmet:

- 28.02 Livestreaming: Boringer i Grønlands indlandis.
- 15.03 kl 19.00 Hvad sker der med vores affald. Evt. også den 29/3. Max 50 deltagere. Det sker på Tietgensvej i Silkeborg. Tilmelding til Kaj.
- 21.03 Livestreaming: Kaffeplantens biologi.
- 28.03 Livestreaming: Stjerners fødsel.
- 2.4 Affaldsindsamling. Sorring-Toustrup gør det søndag 19.3
- 10.5 Besøg ved Nørreå Enge
- Juni Vi arbejder på en tur til Livø
- 26.08 Arbejdsdag 1 i Egedalsmosen
- 19.09 Arbejdsdag 2 i Egedalsmosen.

og flere, som endnu ikke er helt på plads. Se vores mails eller følg hjemmesiden.

I bestyrelsen går der mange arbejdstimer med pasning af stier, de bliver i sæsonen slået indtil flere gange, der bliver opsat evt manglende pæle og markeringerne bliver gået efter med maling. Nogle steder bliver tavlerne fornyet, hvis de er falmet for meget. Årets arbejde har også omfattet rydning på Lille Troldhøj, såning af flere insektvolde, maling og opsætning af trolden Rumle og opsat endnu flere skraldespande, nu er der også kommet en ved P1 ved Store Troldhøj.

I forbindelse med foreningens 10 års jubilæum tilbød vi områdets skoler en naturdag. Ikke alle skoler nåede at afholde dagen i 2021, så i 2022 har Grauballe skoles 5. klasseselever været på lejr tur til Skagen Strand og Voel Skoles 5. klasseselever har været i Randers Regnskov.

I forbindelse med, at Silkeborg Kommune ikke kan finde penge til at passe vejtræer og blomsterområder, har vi tilbudt at så vildengblanding i de blomsterbede der ligger inden for foreningens område. Det kan være ved indkørsler til vore byer eller langs veje. Vi har dog endnu ikke hørt fra kommunen, om de er interesserede.

På det mere administrative plan har vi arbejdet med momsfrigørelse for Gjern Natur – vi er efterhånden kommet op i et medlemstal, så vi snart ville overskride grænsen på 50.000 for momsfrigørelse, men nu har vi fået godkendelse til momsfrigørelse udover denne grænse, så der er plads til flere medlemmer.

Vi har tegnet erhvervs- og arbejdsskadeforsikring, så man er dækket når nogle deltager i f. eks. arbejdsdage i Egedalsmosen.

Vi har arbejdet med MitId Erhverv, som snart har givet grå hår i hovedet på nogle af bestyrelsesmedlemmerne (hvis vi ikke havde det i forvejen).

Vi arbejder på at blive godkendt til at kunne opkøbe naturarealer i vores område, så arealerne sikres fortsat naturpleje. Foreninger kan ikke uden videre erhverve jord, men på visse betingelser er det muligt at erhverve naturbeskyttede arealer med det formål at drive naturpleje. Det kræver dog ophævelse af landbrugspligt, hvilket vi skal have tilladelse til af Landbrugsstyrelsen. Det tager dog meget lang tid at få den fornødne godkendelse. Arealet bliver desuden pålagt en plejepligt.

Gjern Natur har en økonomi, så det i mindre omfang er muligt at opkøbe sådanne arealer, og vi arbejder for øjeblikket på et konkret projekt, som vi håber kan lykkes. Skulle der være andre relevante lodsejere, der på sigt kunne være interesserede, kunne det være spændende at være med til at sikre lokale interesser.

I løbet af foråret blev der pakket og uddelt adskillige frøposer med frø fra vildengblanding. Mange har sendt fotos af deres små blomsterbede her og der. Der er også sået ved indkørslen til Voel Fripelshjem. Vi gentager uddelingen igen i 2023, så de kan allerede nu afhentes her ved generalforsamlingen.

I brugerrådet for Gjern Kultur- & Idrætscenter har Gjern Natur fået indvalgt en repræsentant, denne post varetages af Just Jensen.

Silkeborg Kommune og Museum Silkeborg ønskede at lave en udvidelse af stien til Grauballemandens fundsted, og vi har deltaget i møde herom. Det kræver dog også tilladelse fra de involverede lodsejere.

I samarbejde med Gjern Bibliotek blev der på stien ved Troldbjerg lavet ”Naturdetektiv for en dag”, hvor man på biblioteket kunne hente et kort med poster og naturopgaver. Disse kunne så løses og afleveres retur i bytte for en lille gave fra biblioteket.

I samarbejde med KFUM-Spejderne Troldbjerg udvikles en ny oplevelsessti på toppen af plateauet ved sheltergruppen, en ca 500 m lang sti med forskellige sanseoplevelser undervejs. Selve stien er færdig, sanseposterne arbejdes der stadig på. Der bliver også lavet insektvold og blomstereng ved stien.

Vi har tidligere deltaget i et projekt med en sti rundt om Knud's Sø i Gjern sammen med Gjern Lokalråd. Vi havde sammen med Silkeborg Kommune, der ejer noget af arealet, fundet ruteplacering og tilbudt at finansiere og anlægge stien. Der manglede dog opbakning fra en enkelt

lodsejer, så stien blev sat på pause. Dette projekt har Silkeborg Kommune nu overtaget.

Endelig har vi haft kontakt til kommunen omkring oprensning af skovsøen i Fårvang. Hvis pengene kan findes, vil det formentlig ske i 2023.

Tak til vore medlemmer for den store opbakning, I giver os med at melde Jer ind i foreningen og deltage i arrangementerne og tak til bestyrelsen for et godt og konstruktivt samarbejde i året løb.